

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Et Morib. Ignatii Loiolæ, Qvi Societatem Iesv
Fvndavit, Libri III**

Maffei, Giovanni Pietro

Dvaci, 1585

Liber tertius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44004

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS
LIBER TERTIVS.

ACTENVS Ignatij toto vitæ cur-
su proposito, nūc præcipua quæ-
dā de ipsius factis, dictis, ac mo-
ribus, & quidem quo magis in
promptu sint, per species exse-
quemur. Ac primum de studio
precandi meditandique, qua lau-
de in primis Ignatius floruit.

De orandi assiduitate, & studio pietatis.
CAP. I.

INitio conuersionis, vt ante diximus, pre-
candi contemplandiq. causa magnam sibi
vim intulit, partim in rerum caducarum,
quibus assueuerat, vitanda recordatione;
partim etiam in scrupulorum molestiis abigendis.
Procedente deinde tēpore, cum magis in dies à con-
tagione corporis, Deo adiutore, se abstraxisset, tan-
tam eius generis facultatem adeptus est, non modo
vt è cæli, siderumq. aspectu, quo maxime capiebatur,
sed

sed etiam vt ex intuitu floris, aut herbe, aut leuissime cuiuslibet rei, confestim in Dei cogitationem amoremq. suauissime raperetur. Idq. nostris hominibus cupiebat esse familiarissimum, vt in singulis creatis rebus, quoad eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatem agnoscerent. Eosdem monebat, vt contra quotidianas demonum insidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel instructo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certe dissipatis in varias curas & negotia viribus animi tamquam receptui canerent stasis horis diei; & in semetipsi descenderent, suaq. omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quam diligentissime reputarent, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memorię, vel etiam notitię causa: denique omnia probe contemplati, contra id vitium maxime pugnam capesserent, quo vitio se precipue vrgeri & laborare sentirent; nec ante desisteret, quam Deo duce debellatum esset. Sane ipse, quamquam se habebat semper in potestate, & ex diui Bernardi precepto, non se rebus tradere, sed commodare consueuerat; tamen, qua erat diligentia, in singulas horas vltro inquirebat in se: idque, propter diurnam exercitationem, nullo negotio: magisq. ac magis in spiritu proficere nitebatur, diem cum die, vt supra diximus, hebdomadam cum hebdomada conferens: qui cursus ad candorem animi ac perfectionem certissimus est. neq. id solum, sed etiam stasis quotidie temporibus, erepto ex summis occupationibus otio, contemplationi vacabat. quam ad rem aliquoties à domesticis clam obseruatus est hoc maxime modo se comparans. Vt enim superiorem ascenderat ædium partem, vnde liber esset prospectus ad sidera; stabat aliquantisper oculis

in cælum defixis: tum prouolutus in genua, totius huiusce pulchritudinis conditorem suppliciter adorabat; deinde propter imbecillitatē, humili scabello simul atq. confedisset, continuo ex oculis vberes lacrymarum riuuli profluebant; idq. nullo prorsus vel singultu, vel strepitu. Atq. in hūc fere modum, æque animo & corpore immotus, excipiebat diuini luminis radios, ac patri cælesti mira quadam spiritus dulcedine iungebatur. Neq. vero ad beatos hosce congressus, tantummodo sub orationis horam componebat ille sese, verum in perpetua quadam erat vigilia contra omnes rerum mortaliū illecebras, & otiosam mentis euagationem. nec minus accurate animū ab omni labe tuebatur, quàm qui pretiosis ornati vestibus, via lutulenta coguntur incedere. intenta erat custodia sensuum; quotidiana cuiuslibet omissionis confessio; iugis recordatio beneficiorū Dei; in aliorum factis dictisq. interpretādis nulla temeritas. denique summa obseruabat cura quidquid ad Christi gratiam vel tuendam, vel augendam quoquo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac præcipue quæ ad affines cognatosve pertinerent, omnino refugit, illud Apostoli dictum reputans apud se: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Erat ei proneptis ex fratre, virgo, quæ deinde Ioanni Borgia nupsit hodie Philippi Regis apud Cæsare legato. de hac in matrimonio collocāda cum ad eum subinde referretur; totam ille rem semper ad cognatos reiecit, nec adduci vñquam potuit, vt vel minimam eius negotij partē attingeret. Oranti aliquando per hiemem clauso cubiculo, allatas è Guipuzcoa litteras ianitor festine reddidit; ratus gratissimas fore, quòd nimirum longo & locorum
& tem;

& temporum interuallo afferrentur. at ille fasciculū, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit, re ipsa ianitorē admonens, qui sese cęlesti militiæ addixerit, huic esse mortalia negligēda. Peregrinis hominibus, conditionem, ipso interprete (quòd multum apud principes auctoritate valeret) in aula quærentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optarent, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, vt essent in intimis Regis amicis ac familiaribus. quo responso vulgato, minus multi iam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggrediebatur vñquā, nisi attente consulto ac propitiato Deo. nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor, ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atque oculis emicaret. ex quo facile existimari potest, qualem ille se in horaria precatione psalmisque, & in sacrificio Missæ præstiterit. Sane, cum initio sacerdotij, in medio Lateranēsi templo, Christi natalitia celebraret ad aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquiis inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vñquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudo quidam, ac rem longe secus interpretatus, Francisco deinde Stratæ Ignatij administro in aurem insusurrans: Facinorosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitiis coopertum, qui conscientiæ stimulis agitato, crimina sua toto pæne sacro defleuerit. Visionum præterea exstat libellus, ac luminū, quæ illi ferme sacrificanti obuenerē, quo maxime tempore Societatē ordinabat: quas visiones ipsemet

pietatis & memoriæ causâ in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clare perspiciat, qua præparatione, quo spiritu ad Sacramentum altaris accedere cõsueuerit. Septem etiam Urbis templa, & religione & Pontificum indulgētiis celeberrima, certis anni temporibus diligenter & caste visebat pedes, & quidem per hiemē lacernatus, haud sine mantelo: nec vlla corporis lassitudine, aut ceteros exēplo suo destitui, aut se tantorum bonorum communione fraudari patiebatur. Piacularia vero grana quæ dicuntur, & cereas agni cęlestis effigies, pictasq. Sanctorum icunculas, & alia id genus quę ab impiis irridentur, ita studiose tuebatur, & caras habebat, vt in eius scrinio post mortem nihil fere aliud apparuerit. Pro Ecclesia catholica, ac nominatim pro Christianis Regibus atq. principibus, quotidie ardentem orabat: pro summo vero Pontifice nūquam sine vberimis lacrymis. Et quoniam denuo lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In ceteris ornamentis ac beneficiis, donum etiam lacrymarum Ignatius à Christo Domino acceperat, sic, vt in singulas preces illico fletus erumperet. qua cõsuetudine eo deniq. adductus est, vt propter acrimoniam humoris paulatim exesa luminis vi, aciem oculorū pæne amiserit. hac ille iactura, quod ad ipsum priuatim attinebat, non sane mouebatur: quinimmo triūphabat se in obsequio Christi oculos perdere. Sed quoniam id fieri sine magno communis rei detrimento non poterat; suorum præsertim accedēte impulsu, precari Dominum institit, vt sibi liceret interdum à lacrymis temperare. nec frustra, si quidem ex eo tempore tantum in lacrymas ius & arbitrium obtinuit, vt earum quasi habenas, prout

prout vellet, adduceret idem atq. remitteret. Quæ res cuiuspiam fortasse veritatis fidem excedere videatur; sed nobis utique in tam recenti memoria mentiendi causa non est.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium.

CAP. II.

AC licet precationi vsq. adeo deditus esset, tamen eo studio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis ceterarumq. virtutum officiis minime patiebatur abduci. & quamquam certum unicuiq. spatium tēporis quotidie necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresq. diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine solitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam descēdere, & sua primum vitia euellere, deinde etiā proximos adiuuare negligenter. quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere sibi temperant, eorum plerosq. (nisi periti cuiuspiā ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciātur auxilio) partim dæmonum illusionibus obnoxios esse, partim etiam contumaces, & sibi placentes, & in sua sententia mire obstinatos ac peruicaces euadere: qua peste nulla propemodum esset hominum cœtibus capitalior. itaq. suorum ille profectum, non tam ex continuata precatione, vel diuturno secessu, quàm è solidæ virtutis officiis, ac præsertim ex mansuetudine atq. animi æquitate spectabat. Cum è familiaribus nescio quis, fratrem præstanti religione collaudans, ad Ignatium cum admiratione dixisset: En hominem iugiter precationi vacantem: immo vero, mutata voce, en, inquit Ignatius,

tius,

tius, hominem sibi acriter imperantem. Aliam quempiam, quòd stomachosior esset natura, & subinde in amara verba prorumperet, sese fratrum consuetudini alieno tempore subtrahentem, Ignatius blande compellans: *Quin te, inquit, statutis horis in fratrum consuetudinem das? cum ille iracundiam naturæ, bilemque prætenderet; Næ tu vehementer erras, ait Ignatius: etenim hæc & huiusmodi vitia, non fugiendo, sed resistendo vincuntur. Denique licet pie præcationis laude præcelleret ipse, ut dictum est, semper tamen spiritum, quem vocant mortificationis, spiritui speculationis antetulit. nam ut in eloquentiæ studio, cum & ars, & usus ipse sit necessarius, longe plus tamen à sapientibus viris vsui quàm præceptioni tribuitur; sic in parandis virtutibus cum & commémoratio, & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quàm speculando vel cogitando proficitur.*

De caritate ipsius in Deum. CAP. III.

aritate in Deum fuit, quanta par est eum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remisit. neque solum eatenus Dominum amabat, ut præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis huiusce præcipua est pars; verum inerat in amore voluptas mira: profusus ut quantislibet pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnus Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. Christum vero Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, ut eam ipsam ob rem solui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque si quando grauiorem incidisset in morbum; concepta
migran-

migrandi spe, abstrahatur illico à sensibus nō sine magno valetudinis detrimento: quocirca mentem à cælestibus rebus interim auocare etiam atque etiam iubebatur à medicis. & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio semper obuersabatur; vicissim ille pro Christo per summos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingesta in illum conuitia & ludibria reputaret apud se; non modo rei atrocitate permouebatur vt multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quasi tanti sceleris auctorem acerrime exardescibat: ac nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutē aliorum; simulata dementia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio fædo corporis habitu prodire nō dubitasset in publicum; & incessentes cæno vel stercore pueros, vocesq. improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libentissime pertulisset. Sed quoniam eiusmodi nulla se dabat occasio; certe quod erat proximū sedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in se, memoria coleret sempiterna; & in eiusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationesq. cōsumeret. cuius rei vel hoc satis magno argumēto sit. Inter ipsam negotiorum molē perditas meretriculas tanto studio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex iis resipisceret, seq. intra pudicitie septa recipere vellet; gradis iā natu vir, & Præpositus Generalis, antecedere ipsemet, ac perductoris quodammodo munere fungi, Christi causa non erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem insumi, quippe insanabiles esse eiusmodi feminas,
ac li-

ac licet in præsentia pænitentiam ostenderent, breui tamen ad ingenium redituras: Ego vero, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnus dumtaxat noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantia prætium duxerim.

De caritate in proximos. CAP. IV.

HX hoc tam incenso in Deum amore, egregia nimirum illa caritas in homines redundabat. quos quoniam pretioso eiusdem sanguine redemptos, ac proinde carissimos illi sciebat esse, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id, ipsius gratia in proximos conferebat. Vt primum è peccatorum cæno emerfit, confestim ad ceteros ex eodem cæno extrahendos incubuit. atq. ob id ipsum (vti supra dictum est) ingenti labore & incommodo litteris operam dedit; & in Societate instituenda nihil spectauit aliud, nisi vt errantes animos ad rectum salutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in grāmaticæ studio versaretur, eodemq. tempore, animorum quoq. salutē acerrime procuraret; virginum quoddam collegium, cuius nomen consulto reticeo, soluta admodum disciplina, corruptisq. moribus, ad veterem sanctimoniam ac sobrietatem omni studio reuocare nitebatur: suadebatq. illis præcipue frequentem vsum sacre Confessionis, & Eucharistiæ. Quam ad rem, temporibus illis insolitam, quo facilius eas adduceret, præire ipsemet illis palam decreuit, adhibito ad id Moyse Pualto sacerdote, quo ipse ad confessiones utebatur, spectatæ virtutis ac sanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum subinde sumpisset, feminis ex odio spectan-

spectantibus; tam præclaro exemplo & assiduis hor-
 rationibus incitatæ, pleræq. ad salutarem pænitiã
 officiumq. traductæ sunt. quod nefarij quidam ama-
 tores vbi sensere, aditumq. sibi ad optata flagitia ma-
 gis in dies obseptum videre; in extremam efferati ra-
 biam, Ignatium & Puialtum ex insidiis adoriri con-
 stituunt: ac die quodam è templo redeuntē vtrumq.
 fustibus ita male acceperunt, vt Puialtus paulo post è
 vulnerum dolore sit mortuus: Ignatius vero dies ali-
 quot in lecto iacuerit. sed vixdum receptis viribus,
 nec alterius nece, nec suo malo perterritus, ad insti-
 tuta caritatis officia rediit alacer. cumq. cum vulgo
 monerent, ac per Deum obtestarentur amici, ne de-
 nuo in capitis discrimen daret sese: Quid mihi opta-
 tius, inquit ille, quàm pro Christo Domino, meisq.
 proximis emori? Parisiis, amicum à turpi cuiusdam
 femine consuetudine frustra sæpe reuocare conatus,
 cuius ille flagitij causa vicum subinde petebat, non
 longe ab vrbe positum; deniq. egressus hominis &
 itinera dissimulanter explorans, deterrendi eius con-
 silium tale cõmentus est. Stagnum erat propter viam
 qua transeundum erat illi de more; eo mature præ-
 uertens Ignatius, tempestate perfrigida sese nudus
 aquis collo tenuis immerfit; ibiq. salutare amico te-
 tendit insidias. nam vt appropinquantem aspexit,
 Deū precatus vt ea res vtriq. feliciter eueniret, horri-
 bili repente in aduersum intonuit voce: Quo, quo
 miserime properas? non intelligis in quãto versere
 periculo? nonne intentum in te diuinæ iustitiæ gla-
 dium vides? Perge porro, perge nefariã istam explere
 libidinem. Ego me hic tamdiu tua causã macerabo,
 quoad cælestes iras meo malo auertam abs te. At ille
 subita voce percussus, atq. ad Ignatij aspectũ veluti
 depre-

deprehensus, obstupuit: demiratusq. caritatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuuante sese ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam Ignatij alumnus, præstanti vir ingenio, magnos in virtute processus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas est) labore victus, dæmone sollicitante, circumspiciebat fugam. quod vbi sensit Ignatius, variis ad eum retinendum hortationibus monitisq. incassum adhibitis, eo deniq. descendit, vt pro discipuli sanitate totum triduum omni cibo potuq. abstineret, precesq. cum lacrymis ad superos funderet. qua pœna, tamquam remedio, languenti animo applicito; resipuit ille, suumq. errorem gemebundus agnouit; ac deinde in suscepto genere vitæ cum laude perstitit. Parisiis, vt antea dictum est, deposita pecunia fraudatus à contubernali, sic, vt ad sese alendum stipem emendicare deinde cogeretur magno studiorum detrimento; non modo iratus amico non est, verumetiam insigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhotomagi substitisset (quæ vrbs tridui ferme iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiã est redactus, cumq. vt ignotus in alieno solo, spem nullam subsidij cerneret; licet præterita meminisset, ac præclare sibi esset conscius, quàm male de Ignatio meritus fuisset; tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit illum de suo casu per litteras facere certiozem; & aliquid opis ab eo suppliciter petere. Tum Ignatius, quasi hereditas aliqua sibi obuenisset, sic alacer nulla interposita mora se in viam dat; Deum pro amici salute etiam atq. etiam obsecrans;

quin;

quinetiam (quod longe mirabilius est) ad propitiam-
 dum illi numē, iter illud totum pedibus nullo prorsus
 cibo potuque, ingenti celeritate confecit. Urbem
 ingressus, conquistum hominem amicissime inuisit,
 affectum semianimemq. sedulo ministerio recreauit,
 atq. vbi morbo leuatus est, litteras ei cōmendatitias
 ad amicos in Hispaniā dedit; & mendicato ab se via-
 tico instructum in nauē imposuit, cum ille simul pu-
 dore gaudioque confusus, dextram Ignatij tenens,
 Deum superosq. omnes inuocaret ad gratiā illi pro
 se referendam; satisq. mirari non posset, senescente
 iam mundo, tantum caritatis exemplum in terris exi-
 stere. Per idem studiorum tempus, tametsi multum
 de spiritali functione remisera, numquam tamen
 potuit se continere quominus ereptum ex litterariis
 occupationibus quotidie tempus aliquod in prōxi-
 morum salute consumeret, itaq. & condiscipulos ad
 virtutem ac pietatē ex occasione incitabat; & ex col-
 latitia pecunia multorum subleuabat inopiam; &
 egrotos visendo recreādoq. humanissime solabatur.
 In iis cum ad quemdā adiisset, graui & cōtagioso vl-
 cere laborantem; & ministrandi causa, vt fit, decum-
 bētem subinde attrectasset; in discessu metus Ignatiū
 subiit, ne ex eo cōtactu dextra pestilentiā cōtraxisset:
 quæ suspicio cum sollicitaret hominem vehemētius,
 eūq. ab huiusmodi caritatis officio in posterū auo-
 caret; ille cognita fraude cōfestim in semetipsum ex-
 arsit, dextrāq. in os identidē inserēs, increpuit vltro:
 Qui de vna manu tam anxius es, quid vniuerso cor-
 pori facies? Atq. hac fortitudine & præsenti depulit
 metum, & ad eadem porro exsequēda pietatis opera
 sese vegetum atq. hilarem pręstitit. Atq. hanc a gro-
 tos adiuuandi consuetudinem non modo priuatus,
 vnicumq.

vbicumq. terrarum fuit, verum etiam Societati Prepositus diligētissime tenuit. Nam è nostris vt quisq. in morbū inciderat, cuiuslibet esset ordinis, exemplo acciri medicū imperabat, ac nihil prorsus omittitorum, quæ is præscripsisset, oppigneratis etiam, diuenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cetera supellectili. Sane, cum ex laicis adiutoribus quidam sæua conflictaretur feбри; ad eumq. refocillandum delicatiori cibo opus esset, quidquid nummolorum domi erat, denarios tres eam vnā in rem insumi iussit, ac resistēti paulisper obsonatori, nihilq. præterea pecuniæ ad ceteros alēdos superesse dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atq. ita languenti coemptum obsonium est. Ipsos vero decumbentes inuisebat subinde ipsemet, confirmans vnūquemq. verbis plane diuinis atq. cælestibus; dabatq. operā, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curæ se suāq. salutem, sine vlla dubitatione sentirēt. Homines vel de se ipso priuatim, vel de Societate cōmuniter bene meritos diligentissime coluit, nullumq. in eos neq. viuos neq. mortuos grati ac memoris animi officiū prætermisit. quippe non modo pro ipsorum salute Dominum per se suosq. precabatur assidue; sed etiā, dum viuerent, sæpe domum veniebat salutādi causa, eosdemq. adeuntes ad se quāquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter; deq. Societatis progressu, ac rebus præsertim Indicis, quarum ipsa longinquitas habet delectationem, pergebat amicissime facere certiores: atq. etiam, cum opus esset, quibus rebus poterat, benigne adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hispano doctore (qui cum erat ei magna necessitudo) non modo grauiter ægrotanti frequens adfuit

ad fuit ipsemet, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrandi gratia submisit. Andreas Lipomanus patricius Venerus, quem Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio nostrorum hominum constituendo Patavij, opimum sacerdotium eiusdem urbis addixerat, dimidia tatum parte vectigalium, sibi quoad viveret reservata. At vero Ignatius, ne se vinci pateretur officio; patetibus litteris eum ultro perpetuum sacerdotij administratorem declaravit; neq. è vectigalibus attigit quidquam, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos è nostris alèdos per eleemosynam præberetur. quintiam eius fratris filio pensionem decrevit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamè bonus ille Prior nequaquam admisit, ac ceteros item, quorum beneficiis provocatus esset, eximio quodam studio & observantia prosequutus est.

Mansuetudo eiusdem, & comitas.
CAP. V.

AB omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigium in eo contumaciæ cerneret nullum. &, quod difficillimum est, lenitatè ita cum gravitate miscbat, ut neque facilitas de auctoritate, neque severitas quidquam de suavitate detraheret. Parisiis per iocum inuitatus à nobili quodam, vellet ne tridiculis ludere (quibus in oblonga mensa per angustum fornitem, eburnea pila traiecitur.) Ego vero ludam, inquit Ignatius. At enim qua sponsione, subijcit ille, qui pecunia careas? Tum Ignatius: Hac sponsione, respondit,

dit, vt certo vtique dierum numero tibi deferuiam: verumtamen, arbitrato tuo, si viceris tu; meo, si superior ipse discessero. Cum ea conditio placuisset: Age sane. in certamen descēditur. cumq. nihil minus caleret Ignatius, diuinitus factum est, vt in singulos omnino traiectus victor euaderet: subinde exclamāte aduersario, se merito plecti, qui Ignatium prouocasset: seq. diuinum iudiciū prorsus agnoscere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis & occupationibus, in aliquot dies abductum, è spōsione, spiritualibus exercitationibus diligēter excoluit: torpentemq. situ ac deliciis animum ipsius, ad salutarem Dei metum, æternæq. vitæ cogitationem excitauit. Venetiis Patauium pedibus cum iter haberet, domestica, eaq. admodum attrita lacerna ob inopiā indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidā puer, qui à via non longe armenta pascebat, conspectis cernens peregrinis, ad eos repente propius aduolat, habitusq. fortasse nouitate permotus, defixis procciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemq. licentius cœpit illudere. cumq. Ignatius vultu placido substirisset; conuersus ad eum comes: *Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantia subtrahis? Immo vero, inquit ille, cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaq. consulto etiam diutius hæsit in iisdem vestigiis; ac se curiosius intuendum ridendumq. affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumq. sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quàm alij ex vulgi plausu faustaq. acclamatione percipiunt. Atq. hunc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, quibus Christum sequutus est, neminem*

minem prorsus ab eo fuisse non modo cōtumeliose tractatum, sed ne appellatum quidē acerbius. Si quid præciperet; roganti erat propior quàm iubenti. Alloquendi vero eius causa, nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet ad- iisses hora, siue corpore melius haberet, siue deterius, prosperis æque atq. aduersis in rebus, & accipiebat benigne, & patienter ad finem vsque sine interpella- tione audiebat. ac nullum quamuis infimæ sortis ho- minem stare coram se, nedum aperto capite patieba- tur esse. nec modo ex destinato congressu, verum etiã ex occurso fortuito, fratres ita lætis intuebatur ocu- lis, vt vel ex hoc, insitam animo in omnes beneuo- lentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum do- mesticos, tum externos interdum ad prandium aut cœnam, siue vt appellabat ipse, ad pœnitentiam inui- tabat; nec repudiabat si quis vltro se offerret: quin- etiam interuenientes cœnæ, vel in ipso iam exitu, ni- hilominus iubebat accumbere; & frustula panis ipse carpando, & simulanda appetentia, conuiuium con- sulto extrahebat, quoad nouissimus quisque sine ru- bore aut sollicitudine, per otium absolueret. Si quis ab eo quidpiam, sibi aliis ve peteret; vel dabat hilare, verbis etiam, quod aiunt, munus exornans; vel si ab- nueret, causas afferebat eiusmodi; vt ille sese con- temptū nullo modo existimare posset. ac tanta ipsius erat in eo genere vel efficacitas vel suauitas, vt qui ad eum legati à quopiam venerant, cum id quod vole- bant, minime impetrassent, Ignatij rationibus inter- dum ita victi pacatiq. discederent, vt vltro ipsi mu- tata ratione, apud eos à quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissime tuerentur.

*Gravitas eiusdem, & in custodia disciplina
seueritas. CAP. VI.*

Ab hac porro comitate, quemadmodum austeritas, sic etiam leuitas omnis aberat & ineptiæ. Ita enim cõpositus fuit moribus, vt nec manum, vel oculum, membrumve aliquod sine causâ & ratione moueret; & in statu, incessu, accubatione, sessione, decorum teneret. Iam in loquedo fuit adeo consideratus & parcus, vt nullum plane verbum nisi cõsulto ac meditato proferret. neque figuris vel amplificationibus utebatur, sed rei gestæ seriem, & rationum momenta sine fucõ exponebat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quàm alij calamistris & lenociniis. De se ipso, deq. suis rebus, nisi necessitas cogeret, vel Dei gloria postularet, nihil dicebat vñquam. ab aliorum vero factis dictisque exquirendis, nisi ad suam curâ spectarent, omnino abstinebat. Consueuerat etiam eos reprehendere qui de soluta Ecclesiæ disciplina, deque emendandis Principum moribus temere disputarēt: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicij, & eorum quæ tali tempore à semetipso proprie exigenda forent. quæ si pro se quisq. reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquisituros. Denique tãta inerat in eius sermone prouisio, tarditasq. longo vsu parta, vt cum biliosus ac præferuidus esset natura, pituitosus ob id ipsum ac lentus haberetur à medicis. Atq. hi mores, cum admirabili vitæ sanctitate coniuncti, incredibile est, quantum illi conciliarēt venerationis. nam vt quisq. intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maxime. Ludouicum quidem Cõsaluum Lusitanum, qui do-

mus

mus Romanę minister aliquandiu vixit, magno rerū
vfu, magna prudentia virum, dicere solitum accepi-
mus: antequam cum Ignatio coram egiffet, præclare
fele vtiq. de illo existimare solitum, qui tali Societati
præffet. at vero, postquam ipfo familiariter vſus eſt;
Societatem magnificere cœpiſſe, quã Deus tali præ-
ſide ac moderatore donaffet. Iacobus vero Laines,
qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit,
ceteriq. Patres, quãuis humaniſſime cum illis Igna-
tius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita revere-
bantur, vt bene moratos vel parenti liberos, vel ma-
giſtro diſcipulos, adſtare diceres. Quod ſi quando
(quod tamen perraro fiebat) rei neceſſitate coactus,
vultum indueret ſeueriorem, & aliquem increparet
aſperius; tanta erat vis, pondusq. verborū, vt contra
ne hiſcere quidem auderet quiſquam. idq. præſertim
in cauſa viri cuiuſdam inſignis apparuit; qui cum tur-
bulentior eſſet, quã vt eum diutius ferri oporteret;
cumq. eius animum Ignatius blandis monitis præ-
ceptiſq. nequidquam ſanare tentaffet; ad extremum
oratione conuerſa, diuinã teſtatur iuſtitiam, ac cæle-
ſtis irę minas intentans, tantum ardorem ſpiritus præ-
ſe tulit, ipſi vt parietes tectaq. nō dubio motu nutare
& concuti viderentur. quo terrore perculſi qui ade-
rant, illico procūbentes, Dei pacem precibus ac vo-
tis expoſcere. ipſe vero qui accuſabatur, exanimis ad
pedes Ignatij ſeſe cōfeſtim abiicit, ac ſupplex confu-
ſa voce, culpæ veniam petiit, ſeq. poſthac in officio
fore pollicitus eſt. Continebat autem in diſciplina,
cum ceteros omnes, tum eos maxime qui vel inſigni
eruditione, vel generis nobilitate præſtarent: quippe
quorum dicta factave ad exemplum in omnes partes
valeant plurimum. Otium vero, vt omniū vitiorum
M iij fomitem

fomitum ac seminarium, in primis oderat: itaq. duos tresve rei familiaris adiutores, cum ad ianuam alieno tempore confabulantes è superiore loco aspexisset, illico iussit aceruam lapidum in proximo situm, in summam ædium contignationem sine cunctatione transferre. eosdem tertio post mense cum ibidem iterum otiantes animaduertisset, illam ipsam lapidum congeriem, vt in eundem locum referrent, vnde asportauerant, imperauit. amice insuper admonens, nihil in Dei famulatu periculosius esse desidia. Cum quemdã in tradito sibi munere valde remissum atq. oscitantem inuenisset; quæsivit ex eo, cui nam in tali ministerio daret operã, Deo ne, an hominibus? cum ille se Deo utiq. deseruire dixisset: Plecteris igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accurate versanti, iure forsan ignouerit quispiam; at immortali Deo ministrari negligenter, id vero nullo pacto ferendum est. Spectaculis publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros non ita facile permittebat. quòd si qui, facta potestate, se ad ea conferrèt; eos etiam atque etiam iubebat, sine vllò arrogantia seu leuitatis indicio modestiã ac submissionem tenere; cedere omnibus; & infimũ semper locum (nisi aliter à circumstantibus cogerètur) eligere. Cum è Romano ab se nuper instituto Collegio, adolentes quosdã solutius in publico ambulantes vidisset; castigandos curauit palam, hortãdosq. graui oratione, vt quem haberèt insitum animis pudorẽ ac verecundiã, eum externo item corporis habitu præ se ferrèt: & quoniam Apostolo teste spectaculum facti essent omnibus, cauerent etiam atq. etiã, ne superuacanea locutione, curioso oculorũ obtutu, aliove incondito gestu, motuue corporis quemquã offenderent;

rent; præsertim cum eo de genere toto, multa cum
 precatione, lacrymisq. conscripta pulcherrima ipse
 præcepta paulo ante edidisset. Nihil novi moris in
 Societate induci se inscio est passus; principiisq. vi-
 gilanter & acriter obstitit: quippe qui exempli vim
 nosset, & rerū incrementa fallentia. Quosdam, qui ad
 vineā iniussu luserant pila, laicum etiam saponem ma-
 nus lauātem, haud impune abire permisit. seditiosos
 vero, & alienæ laudis obrectatores, & rerum noua-
 rum cupidos, non diu tulit: sed omnia expertus, quæ
 ad reuocandam dubiam indolem, & peiōre loco po-
 sitam facere viderentur; si parum proficeret, ad extre-
 mum è Societate pellebat. nec vñquam carcerem
 cōpedesve in Societatis mores induci permisit, ne-
 gans, qui vinclis constringendi forēt, eosdem esse ad
 nostrum institutum idoneos. itaq. custodiæ loco ia-
 nuam ostentare consueuerat. acciditq. aliquando, vt
 iusta de causa complures adolescentes exauctoratos
 vna dimiserit. atq. huiusmodi fere (quod silētio præ-
 tereūdum non est) è Societate pulsi homines, exitia-
 lem exitū sortiti sunt, satisq. constat, alios inter sym-
 phoniam lasciuæ saltantes repēte occidisse, alios con-
 tracta rixa interfectos, alios denique alio miserabilis
 leti genere periisse. In puniēdo autē id sequebatur in
 primis, vt noxæ responderet animaduersionis, & in suo
 quisq. vitio plecteretur: superuacanea verba silen-
 tio; ignauiam labore; honoris cupiditatem ignomi-
 nia lueret. ac ferme animaduersionum Ignatij genus
 erat illud: circulum humi describere, ex quo noxi;
 ne iniussu excederent: colloquiis certorum homi-
 num nominatim interdiceret; verberationes ad præ-
 finitum temporis spatium iniungere, & alia eiusmodi.
 Noxas autem leuiores & quotidianas intelligo;

cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis cadunt: nam grauiores Ignatius minime tolerasset. Solebat etiam fontibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere, infirmæ plerumq. cōditionis hominem, sed ingeniosum & acrem; qui cunctis audiētibus, vitia reorum increparet, exprobraretq. religionis annos, & negligentiam: idemq. ceteros carptim nec opinantes repente perstringeret; nimirum edomandæ superbix causa, mentisq. è pigrity veterno excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquã ex consuetudine punirētur, quàm lenissime operam dabat, vt suam ipsi culpã agnoscerent; atq. vltro sibi met multam irrogarent: quæ tamen si grauior videretur, confessione contentus, ita moderabatur, vt multũ sæpe de acerbitate minueret.

*Eiusdem animi submissio, & quid de virtute
Obedientix senserit. CAP. VII.*

Negabat, suo quidem iudicio, quemquam probe intelligere quàm vehementer in se quisq. diuinæ bonitatis operationem impediatur: quãtave illius beneficia & dona per socordiam ignauiamq. corrumpat. quo crimine sese accusabat in primis. atq. ita de suis rebus demisse & humiliter sentiebat, vt se mortaliū omnium infimum, & opis diuinæ maxime egētem putaret: sibiq. ceteros omnes ad virtutē pietatemq. & exemplo & incitamento fateretur esse. Priuatæ vero vitæ quanto desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magistratu; & deinde, cum vt redigeretur in ordinē, aliusq. sibi succederet, omni ope contendit. quod tamen si consequutus non est; tamen obedientix studium

dium quibuscūq. rebus potuit, semper ostendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo sacramento iurauerat, ita erat præsto, vt ad ipsius nutū sese paratum exhiberet, confecta iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumq. opus esset, peregre proficisci, vel etiam nauigium ascēdere plane exarmatum, seq. eodē Pontifice iubente, mari ventisq. sine vlla dubitatione committere. Quem ipsius animū vir quidā primarius cum haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudētiamq. requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verum imperantis esse respondit Ignatius. Et sane, cum in Societate nostra virtutem hāc ceteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quā in superiorum iussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatq. obedientis nomine dignū haberi oportere, qui legitimo superiori non cum voluntate iudicium quoq. submitteret. Id enim demum esse Deo gratissimū holocaustum, cum omnes animi vires, ac præsertim intelligentia & mens, quæ summū in homine obtinent locum, in obsequium Christi coguntur. qui vero inuiti ac dissentientes, actu exteriori dumtaxat, iussū præpositorum exsequerentur; hos inter vilissima mancipia, vel pecudes potius numerandos aiebat. Exstat eius epistola ad socios Lusitanos in hanc sententiam scripta, (qua nihil ego quidē in eo genere vidi subtilius) quam qui accurate perlegerit, facile intelliget, quā iure Ignatius tantū huic vni mentis & rationis obsequio tribuendum putarit. Quinetiā in sermone quotidiano sepiissime vsurpare consueuerat; qui ad superioris nutum, voluntatis propensionem solummodo, non etiam iudicij consensionem accommodarent; eos altero

altero tantum pede intra religionis septa versari. Neq. vero eiusmodi præcepta verbis tantum explicabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita se dicto audiētem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodo prudentiam penitus exuisse, & omnem suæ salutis curam & sollicitudinē in eūdem proiecisse videretur. Cum stomacho grauissime laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt supra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tēpore utebatur adolescente nec peritissimo; frigidæ corporis cōstitutioni causam illico tribuit. nec mora. quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primum fenestras, foresq. cubiculi, ne quid afflaret auræ, obserari diligenter iussit; deinde languentē multa sub veste continere sese; postremo quàm calidissimo cibatu, & exiguo mero, sed quàm austerissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minime accommodata sentiret, ac medicū ipsum nec litteratissimum, neq. exercitatissimum sciret esse; tamen, ne cum extremo quidem vitæ periculo, cōtra eius edicta nihil vñquam effatus est. Æstas erat summa: calores, vt in Vrbe, maximi: ingenti stromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, vt culcitæ ac vestes maderent; ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomēta cohibebat ægrotus. ardebat siti; nihil omnino poscebat: discruciabatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neq. tamē significabat; deniq. peruersa curatione eo adductus est, vt cum vltimū sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata,

gata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atq. id demum exstitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum cõparantis. Itaq. Patres in re tam subita consilio habito, cum non deessent qui medici præsertim iunioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, extemplo acciri iubent. Is vt inspexit Ignatium, genusq. & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pãdi confestim fenestras & ostia; leuari stragulis lectum; frigidæ haustus affatim dari æstuanti imperat: quæ res prioris medici inscitiam plane coarguit; siquidẽ refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuerunt; & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinẽ breui recepit. Rursus, cum ieiunia cineralia, seu Quadragesimam quamuis affecto corpusculo perseuerãter nihilominus obseruasset; ipsa denique feria quarta sanctioris hebdomadæ, feбри correptus est; nec dubitauit idẽ Alexander, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quo circa pulli gallinacei esum ad vesperam illi præscripsit, abiitq. admodum incertus animi, vtrum Ignatius tali tẽpore iussa facturum esset. redit deinde postridie, quæritq. sollicitus, num se refecerit pullo. cum annuisset Ignatius: Fatebor, inquit Alexander, ingenuè id quod res est. Complures non custodita solẽni abstinentia, nihilominus hoc triduo in morbum incidere. quibus ego cum accersitus, carniũ cibatu indixerim, vix ægreq. ab iis impetraui, vt obtẽperarent. propterea quod per hos dies carni- bus vesci, nimis graue piaculu duceret. tu cõtra, per- actõ iam pene curriculo, ad ipsas metas meo monitu
non

non recusasti desistere. hoc ego, Pater, satis mirari nō
 possum. Ad ea Ignatius serena frōte, quæ animi tran-
 quillitatem indicaret: Atqui obediendum est, inquit,
 nec plura in eam sententiam effatus est. quo respōso
 mirifice delectatus Alexāder, & sanctitatem viri ma-
 gis magisq. suspiciēs, totam rei gestæ seriem ipsemet
 mihi deinde narravit. Atq. ad sapientem hanc san-
 ctamq. stultitiam cæcæ, vt ipse appellabat, obedi-
 tiæ; suos, vt essent ad subita ac seria promptiores, in-
 terdum fictis etiā in rebus erudiebat. Sacerdos qui-
 dam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicē
 tenens, cum è vestiario pedem efferret; per nuntium
 ab Ignatio qui totam rem è propinquo obseruabat,
 repente iubetur, sacro deposito ornatu, pallium su-
 mere prodeūdi causa. Paruit ille sine tergiuersatione,
 ac palliatus Patri confestim apparuit. Tum Ignatius
 quærit ex homine; sit ne ægre passus, in procinctu
 iam ad immolandum, subito se iuberi sacra deponere
 vestimenta, remque diuinam omittere? Cum ille, se,
 ne tantulum quidem esse cōmotum affirmaret: At-
 qui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in præsen-
 tia opus habeam, sed periclitandi tui obsequij gratia
 id fecisse de industria. & sic habeto; plus te sacrificio
 deferendo esse meritum, quàm si id ipsum, vt destina-
 ueras, illico peregisses: nam & si altaris mysterium
 tanti apud Deum est, quanti profecto est; tamen, vt
 scriptum legimus, melior est obediencia quàm victi-
 mæ. Quemdam etiam, cum maxime confessionem
 nobilis cuiusdam exciperet, cōsulto vocari ad se ius-
 sit. cum ille se peracto mysterio mox affuturū dixis-
 set; accersit eum denuo: at ipse nihilominus confi-
 tentis rogatu hæsit paululum. ac venienti demum
 Ignatius: Ita ne vero? iterum, inquit, euocandus es?

Et gra-

Et grauioribus verbis accepit hominem; non quo illius tum quidem opera egeret; sed obseruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat; cupere se, quemadmodum ceteræ Deo dicatæ familiæ, ex instituto aliæ paupertatem, alię silentium, aliæ psalmodiam, aliæ deniq. aliud præcipuo studio colerent; sic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreq. parendi; & maxime proprium infigne nostrorum hominũ esse Obediẽtiã; quippe quæ, diu Gregorio teste, virtus vna, ceteras omnes animo virtutes inserat, insertasq. custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde alũnos exercere consuevit; vt ad quamlibet præfecti vocem, aut significationẽ parati, vel inchoatum apicem in scribendo relinquerẽt; seq. expeditos vbi vbi opus esset, illico sisterent.

Paupertas eius, & castimonia.

CAP. VIII.

Voluntariam paupertatem (quam ille religionis murum appellabat) ad extremũ vsq. constantissime coluit; nec modo ipse proprium habuit nihil, sed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac deliciis olim assuetos, quidquam habere permisit. quinetiam quemquam è professa domo apud Germanicum, Romanũve Collegium, nisi admodũ raro & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimirum, si opus esset, iurare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegiorum fructibus peruenisse. Pauperẽ autem spiritu eum sibi deniq. aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, sic esset affectus animo, vt instar statuæ cuiusdã videretur esse, quæ nullo pacto resistit recusarve, quominus
omni

omni quamvis pretioso amictu & ornatu confestim exuatur. Castitatis vero laudem Dei beneficio tantâ adeptus est, vt ex quo die sese in beatę Virginis fidem ac patrocinium contulit voto; nullam, vt initio dictû est, deinde quamvis præferuidus natura, carnis tyrannidem senserit. Porro in Societate nobilissimâ hanc virtutem tanto studio custodiri volebat, vt nihil omnino neq. in dictis neq. in factis lasciuum aut petulans appareret: ac quoad fieri posset, nostri cælestē vitam in terris agerēt, ab omni corporis contagione seiuncti. Quinetiam in scholis Terētium explicari (ni perpurgatus esset) quamquam optimum Latinitatis auctorem, & Romanæ comœdiæ principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecûdum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui; ne plus moribus noceret, quàm prodesset ingenijs. ex quo facile existimari potest, in ceteris rebus quàm acer & vigilans custos pudicitia fuerit.

Aequitas animi, & constantia eiusdem.

CAP. IX.

ADuersus ea quæ videntur acerba, & contra omnes varietates quæ in vita versantur, animo fuit semper ita præsentis, vt nūquam vel à statu naturæ, vel à religiosi dignitate discederet. Romę cum apud nobiles quosdam, vt solebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermone, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem insusurrat, lictores in domesticam suppellectilem à creditoribus immisos, cuncta miscere & euertere: vix ab eis impetratum sustinerent tantisper
dum

dam ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene habet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquillitate animi absoluit. Quærentibus dein amicis quid subitæ rei accidisset: Noster, inquit, œconomus ad necessariam ædificationem ære alieno contracto, in præsentia soluendo non est. impatientes morę creditores ad auferenda pignora ministerium forense miserunt. ij perturbare dicuntur omnia: sed me res non mouet. nam strata si abstulerint, humi pro nostra paupertate cubabimus. vnum vereor, ne inter tumultum, commētarij de religione pereant, magna cura & labore confecti. hos ego sane velim saluos: cetera negligo. Tum ij qui aderant, Patris patientiam admirati, facinus indignū exclamant; domum nostrā aduolant; prædesq. pro Ignatio facti, satellitum proteruitatem magno conuicio cohibēt. neq. ea res cuiquam amicorum fraudi fuit: si quidem aureis ducētis ab Hispano doctore, cuius modo meminimus, Hieronymo Arzio, & quidem quid accidisset ignaro, postera die submissis, nullo ipsorum incommodo æs alienum est persolutum. Suscepta negotia in finem vsq. perseueranter vrgebat; neq. vero, quos sibi socios expeditionum assumpserat, torpere patiebatur. Vbi necessarium iter, vel quid aliud grauioris momēti destinasset in diem certam, præsertim si postularer occasio, nulla vi tēpestatis, aut alia quauis difficultate deterrebat, quo minus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In adeūdis principibus viris, quod ille necessario & sæpe faciebat; cunctas aulę molestias, & indignitatem, & aulicorū contumaciā deliciasq. vorabat alacritate mirabili. acciditq. aliquādo, vt aditu exclusus, commodam admissionē horas ipsas quattuordecim ieiunus obsederit.

Si quid,

Si quid, re bene perspecta, consiliariis etiam adhibitis, decreuisset; haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad Ecclesiasticam disciplinam pro sua parte adituandam, statuerat ne quis ex aliis Ordinibus transfuga, quamuis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur. Obtulere se multi; nec prece, nec gratia unquam adductus est, ut quemquam reciperet: quin etiam si quis per nostrorum imprudentiam irreperat, qui vel diem unum in alienis castris fuisset, contra nitentibus interdum aduenæ propinquis, amicisque gratiosis, remittebat ad pristina signa, vel si minus pareret, certe à Societate pellebat: ne ceteri nimirum Ordines de nobis cõqueri possent; aut Societas quasi quoddam perfugium desertoribus esse putaretur. Neque minorem animi fortitudinem præstitit in iis tuendis, quos, probato ipsorum spiritu & vocatione, in Societatem adscripsisset, quorum constantia cum à parentibus (ut fit) per amplissimos etiam viros acerrime interdum oppugnaretur; Ignatius, ubi opus fuit, coram summo ipso Pontifice, suorum causam contra opes & gratiam, diuino fretus auxilio, sine ulla dubitatione metue, non solum defendit, sed etiam obtinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Põtifex maximus festiue admonebat, ne cum Ignatio contenderent; utique ni vellēt à certamine victi discedere. Cum lege cauisset, ne quis à nostris vel exsequiarum, vel sacrificij, vel cuiuspiam omnino ministerij nomine pecuniam aut eleemosynam ullam acciperet, nedum cogeret; eam ipse legem diligenter sancteque in omni vita seruauit; neque commisit unquam, ut fidem suam, in rebus præsertim sacris, temere obligaret; vel (quod vitandum est maxime) specie pietatis quæstum facere videretur.

quo in

quo in genere illud insigne memorant. Grauius æ-
 grotabat ætate iam deuexa idem Hieronymus Ar-
 zius. ad hunc, visendi causa (fuit enim in colēdis ami-
 citijs diligentissimus) cum venisset Ignatius, homi-
 nemq. benigno & spiritali alloquio recreare co-
 natus esset; ille de futura vita sollicitus, aureos ducē-
 tos ad piacularia sacra pro se facienda sudario inuo-
 lutos institit Ignatio obtrudere. quos cum obfir-
 mato animo reiecisset Pater, quòd diceret se alieno
 periculo doctum, ab huiusmodi conuentis iam pri-
 dem abstinere, neq. plus oneris velle suscipere, quā
 quantum præstare cum fide posset; admiratus ille
 sanctimoniam & integritatem viri, eam ipsam sum-
 mam paulo post ad eundem sine vlla conditione
 transmisit. Tum Ignatius sponte complures hostias
 ad expianda amici peccata decreuit; neque in officij
 & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pa-
 cem & concordiam (quoad officium & Dei gloria
 pateretur) non modo cum suis, verum etiam cum a-
 lienis omni cura studioq. retinuit semper; & cauit,
 ne, aut per se, aut per suos factio dictove quemquam
 offenderet. Cum Martinus Olaius, qui Collegio
 Romano annos aliquot magna cum laude præfuit,
 excellenti vir ingenio doctrinaque, theses aliquot
 de more proposuisset, in quibus erat caput de Im-
 maculato, vt appellant, Conceptu beatæ Virginis;
 licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum &
 Virginem pietate minime dubitaret, tamen ne Fra-
 tres Dominicani qui ad disputationem inuitaban-
 tur, id ægre ferrent, seq. nominatim prouocari pu-
 tarent, (contrariam enim sententiam auctore diuo
 Thoma tuentur eorum pleriq.) eam thesem, quam-
 quam ingemiscente Olauio, induci tolliq. omnino
 N imperauit.

imperavit. Anno Christi nati M. D. LII. cum Societas in Hispania, Deo adiuuante, maiorem in modum cresceret; graua in nostros crimina repente conficta ab iniquis, & Exercitiorum spiritualium præcipue liber in suspicionem apud sacros Inquisitores magno apparatu artificioq. vocatus est. quo nuntio Romam allato, multi auctores Ignatio fuisse, vt se suoq. omni ope tueretur; accusatorum calumnias & improbitatem in tanto præsertim suæ existimationis ac famæ periculo redargueret. At ille conscientia testimonio ac Dei bonitate subnixus, nihil extimuit, remq. totam sine vlllo tumultu magistratibus cognoscendam reliquit. quorum opera, & veritas breui patuit omnibus, & ex eo tẽpore Societas in ijsdem prouincijs feliciores in dies habuit progressus. Nec minor anno insequente in nostros qui in Gallia versabantur, procella desequijt. Siquidẽ graui ab aliquot illustribus Theologiẽ doctoribus, decreto proposito, vsq. adeo lacerata ac tantam in inuidiam adducta Societas est, vt eam non modo profanum vulgus, verumetiam concionatores ipsi quotidianis probris & conuitijs è superiore loco proscinderent. Ei decreto criminibusq. scripto refutandis cum se aliquot è nostris Ignatio paratos offerrent, ac res indigna, minimeq. toleranda cunctis videretur esse; verbis ex Euangelio desumptis Ignatius: Pacem, inquit, do vobis, pacem meam relinquo vobis: neq. certamen cum aduersarijs vlllo pacto suscipi est passus; quòd diceret, proculdubio fore, vt ipsa dies & nostrorum innocentia satis probaret, & inimicorum cogitationes & consilia frangeret. Id quod non ita multo post, Dei beneficio est factũ: nam & accusatio tota breui cõsenuit, & ipsi

crimi

nostros ad quamlibet iniquum pretiū perduxisset,
 & piorum subsidijs domus tandem esset coempta;
 ita ex ea migravit, vt, quasi mox æquanda solo esset,
 sic omnia inde ferramenta, fores, fenestrarum obi-
 ces, atq. adeo elaborati lapidis quidquid potuit se-
 cum asportauerit. neq. tamen grauius ea de re que-
 stus Ignatius est. neq. tali homini, aut vlli omnino
 mortalium vllō vñquam nomine litem intendit.
 Neq. vero ab hominibus tantum, sed etiam ab ipsis
 pæne temporibus, inuictum animum præstitit. si-
 quidem nulla vñquam vel domestica inopia, vel
 publica annonæ caritate adduci potuit, vt contra
 Christi consilium de craftino sollicitus esset; aut, qui
 nomen Societati profiterentur, modo ad institutū
 idonei forent, eos, quamquam ingenti pressus fami-
 lia, repudiaret. Atque id, eo magis homines mirabā-
 tur, quòd eo ipso tempore viri locupletes ac princi-
 pes, inopiæ metu, multos è domesticis conuictori-
 bus non sine rubore dimitterent. Itaq. cum ex Igna-
 tio quidam è familiaribus pro amicitia sciscitaretur,
 quid ita alij diuites & pecuniosi, in tantis annonæ
 difficultatibus familiam sumptusq. mintuerent; cō-
 tra ipse nullis vectigalibus, nullo certo reditu ful-
 tus, eandem augeret? Non satis attendis, inquit ille,
 quæ sit vis ac natura virtutis illius, quam in Theolo-
 gicis virtutibus secundam Apostolus numerat? cui,
 certis & exploratis in rebus locus esse qui potest?
 Spes enim, vt idem ait, quæ videtur, non est spes. nā
 quod quis videt, quid sperat? Neq. vero timendum
 esse, ne qui aues cæli pascit, & agri lilia splendidissi-
 mo vestit ornatu, quæ neque serunt, neq. nent, neq.
 in horrea congregant; idem suis operarijs in Eccle-
 siæ vinea nullo stipendio laborantibus, necessaria
 ad exi-

ad exigendam vitam alimenta deesse patiat. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa cōuersione multis documentis præclare didicisset; tum vero post suscepta Societatis gubernacula, magis magisque experiebatur in dies. quo in genere, ne sim longior, nōnulla subnectam. Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentis pecunia; atque ad nescio quid cōmēdum Ioannes Cruceius rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tum luce quidam ei repente sacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico sese è cōspectu proripuit. Ioannes vero, qua erat simplicitate, ut auri speciem vidit, illusionem ac præstigias diaboli suspicatus, in proximam ædem beatæ Mariæ supra Mineruam sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit. domum deinde regressus, pecuniam inspectam, & forma & materia probam reperit: Deique clementiam ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam damno vel molestia insumpsit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustijs Deo superisq. in Laterano supplicasset; in reditu ad Colosseum theatrum illi subito vir quidam ignotus aureos cētum in manum dedit, ac statim apparere desijt. Qua re Ioannes non tam lætitia, quàm horrore perustus, pecuniam domum attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, sed talibus iam pridem assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecuniæ inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirat in arcula tomento scrutisq. vilissimis plena; nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis refertum ita nitidis atque micantibus, ac si tum primum ex officina prodirent: quo tam insperato subsidio præsentis egestati per-

N iij

opportu-

opportune subuentum est. Quodam die sub vesperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent; postridie mane, præter omnium expectationem, à nobili matrona vehes lignis onusta submittitur. ea ligna dum in cella vinaria, vt fit, condit ianitor; ianuam domus in Capitolium eo tempore obuersam, patentem reliquit imprudens: recordatus deinde, cum ad occludendum accurrisset, repente modios aliquot frumēti, & vini cados in ipso vestibulo reperit: neq. adhibita quantauis diligentia vniquam rescire potuit, quis ea dona misisset. Hac igitur & alia eiusmodi subinde accidebant, quæ politico supercilio rem æstimanti friuola cuiuspiam fortasse videantur: sed certe & paternam in famulos, Dei prouidentiam satis declarant; & Ignatij securitatem atq. fiduciam ab omni stultitiæ vel temeritatis infamia vindicant.

Eiusdem ratio gubernandi. CAP. X.

IN consilio capiendo, & rebus gerendis, cū Deum semper, vt dictum est, accurata supplicatione cōsuleret, tum vero (quod mirum fortasse cuiuspiam videatur) non pietatis gustum, sed rationis ductum præcipue sequebatur: vt non rationem spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinē ratio. Hoc enim aiebat vno maxime belluis homines antecellere, quòd hi ratione vtantur, illę nequaquã. Idem ad exsequenda consilia, quoad fas esset, omnes artes & humana præsidia sic adhibebat, quasi omnē spem in ijs repositam haberet; rursus ita Deum orabat, & ex eo pēdebat vno, ac si nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugij collocaret. atq. hoc pacto (quod longe optimū ac perfectissim-

festissimum est) prudentiam cum pietate iungebat, ipsaq. negotia tamquam onera paribus examinata pōderibus, quāuis difficili ac lubrico itinere ad optatos plerumq. exitus perducebat. Ad consultandū autem, illud obseruabat in primis, vt in quaq. re semper eius rei peritissimos adhiberet. qua cōmunicatione ac lenitate nimirū assequeretur, vt & rationes iniret optimas, neq. in arte sua, se quisquā ab eo vel præteritum, vel contemptū, iure cōqueri posset. Ac ceteris etiam in rebus videbat etiam atq. etiā, vt vnius cuiusque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Pisaurēsis, qui ante aliquot annos mortuus est, egregia pietate & virtute presbyter. is, cū tres minores natu germanos fratres ad Societatem suis adhortationibus perduxisset; eū semper Ignatius adolescentulis loco parentis ac præsidis voluit esse: neq. de ijs grauius quidquam, nisi ex illius auctoritate ac sentētia statui passus est. Ad officia vel negotia, quæ per se obire non posset, cū viris principibus transigenda, viros eligebat, rerū vsu ac dicendi copia præditos, atq. ijs ita vel scripto, vel verbis mandata dabat, vt liberū ijs omnino relinqueret, cū in rem præsentē venissent, sine vllō ipsius respectu omnia ex re, & ex tempore moderari. Idēq. sub vesperam ad se redeunti cuipiam ex ijs, cum rei gestæ rationē ab eo reposceret, primum omnium: Satin' (aiebat) ex animi tui sententia? quæ liberalitas hominis, & ipsi causæ multum proderat; & suorum illi mire deuinciebat animos; & eosdem ad exsequenda negotia perquā alacres promptosque reddebat. Anno post Christum natum M. D. LIII. cum ad res in Lusitania componendas Michaëlem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem

N iiij admissum;

admissum; licet ei varias præceptiones ac monita e-
 diderit consignata litteris; tamen cum probe nosset
 fidem ac prudentiam viri, non modo permisit, vt cū
 in prouinciam peruenisset, suo arbitratu cōsilia re-
 bus aptaret; sed etiam permulta ei dedit folia pūra,
 suo munita chirographo, quibus ille, prout opus
 esset, quidquid videretur, inscriberet, ac deinde ob-
 signatas epistolas cuicumq. expediret, ipsius nomi-
 ne redderet. atq. hanc cōsuetudinem laxè cum pro-
 curatoribus ac nuntijs agendi, semper magno cum
 emolumento retinuit. Quin etiam præfectis infe-
 rioribus minime maligne suum cuiq. ius ac potesta-
 tem impertire consueuerat: cauebatq. diligenter, ne
 quæ per eos agenda forent, vsurparet ipse; vel ea re
 quidquam omnino apud subiectos de illorum au-
 ctoritate vel existimatione minueret. Verumtamen
 ijs ita laxabat habenas, vt easdē adduceret, quoties
 vellet; nec non in eorum instituta, moresq. & ad-
 ministrandi genus dissimulanter inquireret. Exstat
 epistola ipsius ad Præpositum prouinciæ Lusitanie,
 in hanc sententiam scripta; cuius mihi partem hoc
 » loco inferere visum est: Neq. vero Prouincialis aut
 » Generalis Præpositi officiū est, minuta que-
 » que, ac temporaria præsertim, in administrando se-
 » ctari: sed cum ad personæ dignitatem honestius, tū
 » ad tranquillitatem animi tutius est, ea præfectis in-
 » ferioribus delegare, & rei confectæ rationem ab eis
 » deinde repetere. Equidem in meo fungendo mune-
 » re id ipsum sequor: atque huiusce consilij maiorem
 » in dies fructum capio, quippe cum & labore & fo-
 » licitudine leuari me magnopere sentiā. ac tibi quo-
 » que valde sum auctor, vt cūras & cogitationes tuas
 » defigas in commodis & salute potissimum vniuersæ
 pro-

»provincia: & in rebus quidem singulis ordinandis
 »ac disponendis, cum opus est, & ipse versere, & ho-
 »minum tuo iudicio peritorum sententiam exquiras:
 »ceterum ab iisdem rebus per te curandis transigen-
 »disq. vt plurimum abstineas, sed instar excelsi cuius-
 »dam motoris, orbis tibi subiunctos æquabiliter &
 »cū grauitate ciere pergas: à quibus deinde, vt à pro-
 »ximis causis, propria cuiusque effecta proueniant:
 »quod si feceris, & plura, & magis tuo muneri con-
 »uenientia, sine tumultu ac trepidatione confeceris.
 »Præterea illud est in hac ratione commodi, quod si
 »quid in agendo peccetur, eius peccati præstat in tuis
 »administris, quàm in te residere culpam: ac multo
 »magis decet, quidquid ipsi deliquerint, corrigi abs-
 »te, quàm si tu erraueris (quod perfacile est singula
 »curiosius persequenti) te ab inferioribus emendari.
 »Quod reliquum est, nobis Dominus I E S V S Chri-
 »stus, ad ipsius voluntatem & clare intelligendam, &
 »rite exsequendam pro sua benignitate lumen ac vi-
 »res impertiat. Romæ XI. Kal. Ianuarias M. D. LII.
 Hanc igitur Societatis gubernandæ regulam instin-
 ctu plane diuino tenebat Ignatius, eamq. in omnes
 partes plurimum aiebat valere. Primum, quod infe-
 riores præfecti, quo plus credi sibi, & quo liberalius
 tractari se vident, eo libentius, ne videlicet humani-
 tate vincantur, vltro ipsi cum superiore communi-
 cēt. deinde, quod multo acrius ac studiosius versen-
 tur in opere: nam vt quisq. maxime suum habet ne-
 gotium, ita summam in eius procuratione vigilan-
 tiam præstat. accedit, vt maior sit in dispiciendo ac
 statuendo claritas, maius auxilium Dei; quippe sicut
 in rebus communibus, cum vniuersali Præposito
 numen cæleste præcipuo fauore conspirat; sic idem
 proprijs

proprijs cuiusq. præfecti muneribus, suo quodam ac
 peculiari munere assistit. quorum si facultas & au-
 thoritas à superioribus nimis arcte circumscribatur,
 & quæ per hosce tractanda sunt, illi suscipiant; pri-
 mum ipsa diffidentia odiosa est, & ut in alienis quo-
 dâmodo rebus, continuo languescit industria, dein-
 de per eam cupiditatem & ambitionem, peculiaris
 ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi cōcurfus
 amittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam, &
 facultas & scientia necessario requirantur, scientia
 plerumq. inest ei, qui rem ipsam ex officio tractat,
 habetq. subiectam oculis. huic si minuatur ius, &
 superior ipse, causa non æque bene cognita, rei trāsi-
 gendæ se immisceat; ingenti prorsus malo potestas
 à cognitione seiungitur: atq. hinc nimirum in omni
 cœtu suspiciones, discordiæ, rixæ, cum rectores &
 curatores non contenti suo munere, alter in alterius
 partes inuadunt: perque summâ confusionem tol-
 litur discrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil est
 in hac rerum vniuersitate præstantius. Ad hæc, vbiis
 qui destinatus est quopiam, certis alligatur præce-
 ptis, rarum est vt quidquam è sententia possit effi-
 cere. magna enim consilij pars est in tempore, & no-
 uis quotidie casibus interdum ipsa negotiorû spe-
 cies immutatur: quibus in rebus dum religione oc-
 cupatus animus hæret, dum fluctuat apud se, dū co-
 gitur ad absentes referre; interim, irreparabili saepe
 damno videlicet, occasionis præteruolat opportu-
 nitas. Quæ cum præclare Ignatius nosset, cum suis
 adiutoribus procuratoribusve, nisi si res aliter po-
 stularet, ea quam dixi facilitate utebatur. Itaque &
 in magnis & arduis plerumque actionibus voto re-
 spondebat euentus; & tanta erat ipso regente con-
 cordia,

cordia, is ordinum consensus, vt Societas tota vno eodemq. spiritu ductuq. agi videretur. Benevolentiam & caritatem suorum erga se, non solum affabilitate, mansuetudine, ceterisq. virtutibus, verum etiã industria quadam alebat: cauebatq. diligentissime, ne quid admitteret, cur eorum quispiam ab illo se minus vel diligi, vel probari putaret. Quod & in creando primum Generali Præposito seruauit, vt dictum est; ac deinde retinuit in sufficiendo sibi, cū ægrotaret, Vicario Generali: nec non in eligendis, qui Marcello Põtifici maximo, vt item supra dictũ est, Pontificis ipsius iussu, in Palatio adsisterent. quam nominationem ad ipsorum Patrum cõsilium reiecit; ne certos ipse appellando, ceteros ad eiusmodi munera minus idoneos iudicasse videretur. Præterea, si quid pro imperio asperius exsequendum esset; eius inuidiam ad inferiores administratos reijcere solitus est, ipsis videlicet non inuitis; communemque parentem pie ac religiose tuentibus. Qui hominibus cum potestate præsumunt, hos cum aliã fraudes & mala circumstant, tum illud in primis, de quo sanctus Bernardus ad Eugenium: Est item vitium, inquit, cuius si te immunem sentis, inter omnes qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius, quia veraciter singulariterque leuasti te supra te, iuxta Prophetam. Facilitas credulitatis hæc est: cuius callidissimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi satis cauisse versutias. Ab hoc igitur scopulo, sicut à ceteris, magnopere Ignatius declinabat; quippe satis ad omnem animaduersionem ipsa varietate suorum temporum eruditus. ac delatoribus ita vnã aurem præbere consueuerat, vt semper alterã reo reseruaret absenti. Quinetiam accusa-

accusatoris ipsius, inter dicendum, gestus, oculos, vultusq. omnes attente obseruabat: crebrisq. ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratia fatigabat hominem: totam deinde rem, si opus esset, per se & per idoneos viros omnibus vestigijs indagabat leniter ac sine tumultu: cauebatq. non modo ne quemquam damnaret indicta causa, verum etiam vt ne quid omnino præiudicati ad causæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus præsertim grauioribus, obseruabat interdum; vt accusatorem iuberet sua manu scribere quæ deferret: primum, quòd hominum naturam pronam esse ad maledicendum intelligeret, & stylum quàm linguam longe facilius contineri: tum etiam, vt si quod mendacium, vt fit, tempore procedente exstitisset, id, ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atq. hoc temperamento fiebat, vt neque, si quid grauius accidisset, ignoraret Ignatius; neque innocentes per calumniam aut per factionem circumueniri vel opprimi sineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilanter curabat; neq. committebat (in quo grauitet à magistratibus fere peccatur) vt dum vnã amplecteretur, desereret alteram. Verumtamen præcipua quadam fuit obseruatione in hominibus ad Societatem adscribendis. quam ille rem tanti momẽti ducebat esse, vt cum alioquin è custodia corporis euolare quàm primum optaret, hanc vnã ob causam in aliquot annos propagari sibi vitæ spatia cuperet; quoad nimirum tyrocinijs formula ac disciplina, ad Societatis vsum & institutum probe constituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonitate, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenij, & rerum gerendarum adiumentis, legebat; negabatque,

batque, qui ad populi negotia factus non esset, eum-
 dem esse ad ministeria Societatis idoneum. Quòd si
 quis bardum quempiam eo nomine obtruderet,
 quòd ipsum utiq. è sæculi naufragio diceret euasu-
 rum; nihilominus recusabat Ignatius, neminem af-
 firmans è Societate I E S V dicendum esse, qui ad suã
 vnius, non etiam ad aliorum salutem, & acriter &
 scilicet posset incumbere. Quos autem ad proba-
 tionem admiserat, eorum spiritum dabat operam
 ut quàm plurimis experimentis cognosceret peni-
 tus: neq. illos tantum ad suauem quemdam sensum
 pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) sed ad ve-
 ras ac solidas virtutes erudiebat: ac præsertim (quod
 sæpe iam diximus) ut ad nullius rei quamuis cetero-
 qui laudabilis amorem tamquam ad scopulum ad-
 hærescerent, sed ab omni alia cupiditate, vel etiam
 propensione soluti ac liberi, ex vno tantum superio-
 rum nutu ac voluntate penderent: neq. assuescerent
 abditos eorum sensus exquirere, vel imperia scisci-
 tari; vel quem, quibusve de causis, ijdem aut supra
 ceteros tollerent, aut etiam infra, suo arbitratu de-
 primerent: sed illis omne iudicium & consilium à
 superis datum, sibi simplicitatis & obsequij gloriã
 esse relictam putarent; essentque proinde ad omnia
 quamuis ardua & absurda & subita paratissimi. Om-
 nes omnium querimonias perbenigne audiebat: ac
 solabatur verbis humanissimis. atq. etiam diligenter
 curabat, ut salua religionis disciplina, & Præfectorũ
 dignitate, vnicuiq. satisfaceret. Neq. vero minori vi-
 gilia & seueritate Præfectos ipsos quã reliquos
 omnes in officio continebat; quin etiam tanto plu-
 ra maioraq. ab illis, quàm ab his exigere solitus est,
 quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum
 insigni-

in signibus antecellunt. Idem, in respondendo agendoque, simplicitatem ita cum cautione coniunxit, ut satis appareret, alteram alteri non modo impedimento non esse, verum etiam ornamento atque presidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexum de industria incertumque sermonem; uti barbaras artes, & subdola mendacij tegumenta, fidei que ac societatis humanę perniciem, semper est detestatus: ac suo monstravit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interfit.

Eiusdem ratio proximos adiuuandi.

CAP. XI.

MIRÆ fuit solertię in sollicitandis mortalibus, & à diaboli seruitute ad Christi Domini obsequium traducendis. ac, quibus artibus dæmon ad animarum perniciem utitur, eisdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium trāsferabat. Voluntates ac naturas eorum quibus cum ageret, festine odorari; ambitiosis splendida, auaris vtilia, voluptuosis iucunda proponere; & suo, quod aiunt, hamo vel esca quemque piscari. Iam in congressu, maxime Principū, id obseruabat in primis, ut sermonis initia illis daret, extrema reseruaret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis inepte vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem vero & horridam sapientiam (vtique postquam in lucem hominum prodijt) semper vitauit: cumque philosophię nomen ipsum, intelligeret, etiam si modeste tractetur, tamen satis odiosum esse per se; nihil in habitu suo, vel in genere vitę, rarū aut notabile conspici voluit; ac semper sese, quibus

rebus

rebus honeste ac religiose potuit, ad communem
 consuetudinem accommodavit: neque commisit,
 ut quod ipse non faceret, id in alijs reprehendere pu-
 taretur: prorsus, ut eius mores prima fronte, vel emi-
 nus intuenti, vnus aliquis è populo videretur esse:
 verum quo propius illum inspiceres, quo diutius
 ac familiarius vterere; eo magis præstantiam virtu-
 tesque viri, tamquam odorem ex affricu, sentires.
 atq. id ipsum est causæ, cur nostris nullam in vestitu
 ornate, religionis iniunxerit notam: sed quo fa-
 cilius in hominum cætus & consuetudinem irre-
 perent, ac tempestiuus colloquijs vnumquemq. ad-
 iuuarent; vbi cumq. gentium versarentur, quàm mo-
 destissimo eius gentis habitu iussit incedere: neque
 vllum dare signum animi à sensu cõmuni vel ab hu-
 manitate abhorrentis. Idem valde vituperabat mo-
 deratores animarum eos, qui vel vna eademq. via,
 ac ferme quam ipsi tenuissent, ceteros etiam ad stu-
 dium virtutis conarentur adducere; vel, dumtaxat si
 quis ad pietatem esset sua sponte propensus, formã-
 dum regendumq. susciperent: sed ipse nimirum vel
 feros & barbaros homines non dubitabat aggredi,
 sic, ut à singulis quod dabatur acciperet: & quos ad
 consilia Christi prouehere non posset, certe ad præ-
 cepta sensim allicere nitebatur. atq. ut bonus agri-
 cola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiã
 deprauatas, neq. ita fertiles colit; easq. vel admini-
 culis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub alie-
 na latentibus vmbra cælum aperit, vel telluris vitio
 laborantibus mutat locum; sic ille, rerum difficulta-
 te nequaquam exterritus, dispiciebat in primis
 quod ingenium qua ratione tractandum esset: ijs-
 dẽq. sæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuersas
 modo,

modo, sed etiam contrarias inter se medicinas adhibere consueuerat. Quòd si quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuisset; non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset; sed conscientia & officij fructu contētus, acquiescebat in alto Providentiæ diuinæ consilio. De spirituum discretione (quam ille scientiam habuit maximam) deq. moderandis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniã exstant scripta (quemadmodum initio diximus) nihil est quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vita eius quotidiana, & domestica.

CAP. XII.

SOCIETATI Præpositus, de uexa iam ætate, viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Mane, vt primum euigilasset, certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cælestium; deinde, si sacrificandum illi esset (quod munus propter summam animi attentionem, & corporis imbecillitatem, sepe intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pridie, ad Urbis consuetudinem ordinato, & accurate præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sacello, nemine præter administrum adstante, contra morem Hispaniensem elata pronuntians voce, vsque adeo Ecclesiæ Romanæ ritus omnes & cæremonias adamauerat. A psallendo, quamquam inuitus abstinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecstasim qua corpus mire affligebatur, eiusmodi officio summus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotij
causa

causa prodeundum esset, comite vno prodibat: si minus, admittēdis audiendisq. vel domesticis vel externis operam dabat, serena parique semper, vt diximus, fronte: minime suspiciosus ille quidem, aut timidus; attamen apprime circumspectus ac prouidus; vt illi nō facile quisquam posset imponere. Actiones autem omnes, è D. Basilij præcepto condiebat tacite precationis sale: seq. ipsum, vt dictum est, excutiebat subinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vsu contraheret. A prandio, post gratiarū actionem, remissionis causa, de rebus haud ita seriis molestisve sermones habebat iucundos; qui tamen, vt plurimum, ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat. ac multa etiā, prout res exigeret, sua manu exarabat ipse. tum, si hora superpeteret, suorum acta recognoscebat. à cæna vero, insequentis diei negotia disponebat; accersitisq. ministris, vel procuratoribus, sua cuiq. separatim dabat mandata: deinde cum eo quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo dimisso, ad multam noctem solus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus meditansq. apud se: postremo quod supererat tēporis, necessariæ tribuebat quieti; id erat spatium horarum circiter quattuor. Cubiculo vsus est perangusto ac tenebricoso; cuius formam ne successores quidem adhuc, religionis, vt puto, causa mutarunt. cibi potusq. fuit adeo parcus, vt gustatū funditus perdidisse videretur; nisi si quando pauculis vesceretur castaneis, quibus patrio more puer olim assueuerat. nulli vmquam ferculo quamuis famelicus ac ieiunus, arrisit; nullum edulij vel condimenti genus cuiquam indixit; nihil vmquam inter edendum

○

est que-

est questus; licet per adiutorum inscitiam incuriãve cibaria male cocta conditaque; vinum etiam fugiens aut acidum præberetur. nihil deniq. sibi proprie apponi vñquam est passus: & grauitè administrũ aliquãdo punit, quòd vuæ racemum vni sibi præter ceteros attulisset. quæ sane peritus rerũ æstimator haud ita leuia duxerit, si hominis vel ætatẽ ipsam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel deniq. summam inter suos potestatem & licentiam, vt ita dicam, suo arbitratu viuendi, consideret. Munditias in victu cultuq. dilexit; sed faciles, & nequaquam exquisitas; cuiusmodi & viatorem, & Christi famulum decent: placuitq. ei semper, ad alliciendos præsertim homines, vt dictum est, non incompta frugalitas. Ac de Ignatio quidem (quod me non fugit) alia id genus multa narrantur; verum singula persequi necesse non est. tantum ad viri mores virtutemq. intelligendam, hæc pauca libauimus.

Pietatis opera publice per eum instituta.

C A P. XIII.

INter ipsam Societatis administrationem, cui potissimum inseruiebat, non exiguam partem curarum aliis quoq. rebus imperitiit; atq. iis maxime, quæ ad salutẽ & commodum populi, atq. ad splendorem ac dignitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ pertinerent. De curandis ægrotis, & Pænitiẽ Sacramento, Innocentij tertij Papæ lex est: Ægrotos nisi peccata rite confessos, à prima inspectione medici neve adeunto, neve curanto. Ea lex cum ipsa desuetudine propemodum antiquata esset, perfecit Ignatius vt salutaris illa consuetudo,

rudo, longo interuallo reuocaretur; visendi tamen spatio in alteram vsq. vicem extracto: qua moderatione videlicet, simul & publicę existimationi, & singulorum animis corporibusq. consultum est. Mulierculas à maritis cum pudicitia capitisve periculo dissidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac sustentandas diuidere consueuerat: sed cum cresceret numerus; ne cui grauior esset impensa, locum iisdem recipiendis alēdisq. publice parare constituit; suumq. consilium impertit primoribus ciuitatis. quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen se profiteri vellet tam gloriosi operis principem, hanc rationem Ignatius iniit rei ad exitum perducendæ. Ex area tēpli nostri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides, in magna rei familiaris inopia vendi, & summam ex iis confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandū primus in medio posuisset, tantum reliquis ardorem iniecit (insita mortalibus natura propere sequendi quæ inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione institutum sit cœnobiū, quo eius generis feminae sese reciperent; ibiq. secure tam diu delitescerent, quoad compositis controuersis in gratiam cum maritis redirent: atq. idcirco cœnobiū (vt supra diximus) Male nūptarū vulgo appellatum est. Ad eius autem loci custodiā atq. administratiōnem Ignatius piorum hōminum sodalitatē adhibuit, prudenti sane consilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodq. opus absoluerat, cōfestim eius operis procuratione certis atq. idoneis hominibus demādata, ipse animum & cogitationem ad alia

O ij deinceps

deinceps atq. alia transferebat. Parthenonem etiam sanctæ Catharinæ, cui à Funariis vel à Rosa cognomen est, Ignatius idem instituit. quo in Parthenone puellæ forma eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob angustias rei familiaris, magna præfectorum diligentia conquisitæ, interdum etiam pro potestate, si res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad centum & quinquaginta sub claustris, & sanctimonialium feminarum disciplina, magno labore & impensa educantur. eademque, simul atq. maturum est, vel perpetuæ religioni & castitati sponte se consecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præsidibus persoluta. Non minus laudabile quod sequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parentibus, miserandum in modum per plateas & compita seminudi & egentes errarent; vtriusq. sexus & commodis & saluti, eodem Ignatio suadente, prouisum est. Itaq. ex eo tempore duabus in ædibus, hoc est sanctæ Mariæ in Aquiro, & sanctorum quattuor Coronatorum, masculi seorsum ac feminae, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, ac partim litteris, partim etiam necessariis ad vsum reipublicæ artibus atque opificiis imbuuntur. Vtriusq. autem sexus est hac tempestate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitationes, ad funera quoq. prosequenda psallentes & candidati procedunt: hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in sacratarum virginum collegia sese conferunt. Quinetiam, quod olim in patria sua perfecerat, id ipsum Romæ quoq. molitus est: vt vlcerosi ac mendici per compita misere quiritantes, vnum in locum coacti, publica impensa ex censu & collatio-

collationibus alerentur. eamq. rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisset, ni pauci potentes, nescio quo spiritu impulsi, huic tam præclaræ actioni obstitissent. Ad hæc, è quisquiliis Hebræorū si cuiuspiam Euangelij lumen affulserat, hunc hospitio confestim acceptum Ignatius pro sua tenuitate liberaliter ac benigne tractabat, quoad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renascere-
tur. neq. à procurandis neophytorum cōmodis ante destitit, quàm ex auctoritate summi Pontificis ædes paratæ sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie masculos seorsum ac feminas, cum aliorum, tum præcipue Gregorij XIII. Pontificis maximi munificentia large sustentat. atque etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non ante mittuntur, quàm aut litterarum præsidio quas interim edocētur, aut artis cuiuspiam, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, sese quotannis ad Christum adiungunt. Illud vero optimum, quod ad catholicæ fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas, augendasque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquisitos bonæ indolis adolescentes Romam ex iisdem regionibus mitterent. atq. id Seminarium, siue collegium Germanicum, vt appellant, acerbissimis deinde tempestatibus, ingenti labore ac perseuerantia tutatus Ignatius est; præstantissimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instruendam adhibitis. quod opus & Ecclesiæ Romanæ ornamento, & Ger-

maniam magno adiumento & fuisse, & esse hodie vel maxime constat, cum in eius pane collapsi instaurationem & amplificationem, idem Gregorius XIII. pro sua præcipua in eas nationes clemètia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modo, sed ceterarum quoq. gentium pueros & adolescentes Ignatius, piis ac liberalibus disciplinis imbuedos (quam vnam expeditissimam emendandi generis humani rationem ducebat esse) per se suosq. admonitu plane diuino suscepit. atq. ob id ipsum, gymnasia, quibus æque infimi ac summi gratis erudirentur, non Romæ solum, sed etiam toto pane terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quamuis acutum & plausibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorrentis; verum in singulis quæstionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita sequerentur.

Quædam de Ignatio mira. CAP. XIV.

PRæter ea quæ superioribus libris Ignatio diuinitus accidisse retulimus, nō pauca de eodem admirabilia prædicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere visum est. Recenti conuersione, Hierosolymam petēs, dum Barcinone transmissionem expectat, interea diuinā rem, sacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratissime obire non destitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret; conspicata hominem femina princeps, peregrini habitus faci plebis immistū; videre sibi visa sit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore splendentem, idque
 tanta

tanta sua cum animi voluptate, ut quamquam inuita ac repugnans modestiæ causa, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quam ut mariti permissu, peregrinũ per idoneos homines oppido conquisitum hospitio acciperet. qui domum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuius esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neq. de se ipso verbum ultra addidit: verum enim vero sermonem de rebus diuinis instituens, omnes qui aderant, cælesti quodam solatio lætitiæq. perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedere, ut nobilis quidam vir, ipsorum propinquus, in Italiã traiecturus, vna cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium utique tali vectore perire non posse; neq. eos fefellit opinio: siquidem alia naus, cum eodem fere tempore vela fecisset, non lōge à portu vi tempestatis absorpta est: at vero qua Ignatius vehebatur, celerrimo cursu Caietam incolumis tenuit. Post reuersionem vero, dum Barcino- ne, ut initio dictum est, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri sanctitatem illustrandam haud leuis momenti. In parœcia beatæ Mariæ, cui à Mari cognomen est, ad plateam Lullianam, Lyssani duo fratres de patrimonio diutius litigauerant. Ac deniq. à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam desperationem reductus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit: ea re cognita vicini ad tætrum illud spectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simul atque Ignatius audiuit, confestim aduolat, pendentem ex infelici tigillo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet in lectulo. deinde seorsum nixus

O iiij genibus

genibus pro salute ipsius Deum orare non sine lacrymis institit. Res mira. deprecate Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuersis, & expectatione suspensis; miser ille repente sustulit oculos, vocisque vsum eatenus dumtaxat recepit, quoad vocato celeriter in id sacerdoti peccata rite confessus est, ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit. cuius rei fama totã urbem, finesq. illos magna cum omnium admiratione peruasit; & supersunt hodie, qui meminerint: à quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quæsiui. Ac multo post, Romæ, cõstituta iam Societate aliud non minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius ante meminimus, & medico & philosopho insigni, magnũ vsum amicitiamq. contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando vicissim ipse, visendi causa cum adiuisset, quamquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate à domesticis introductus, occlusis fenestris in lectulo quiescentem inuenit. & ex tenebris ratus hominem sopori sese dedisse, suspenso vestigio tacitus adrepens, puluino sensim assedit. ac nihilominus Alexander è somno excitatus, & repente Felicitatem vxorem inclamans: Quis nouus hic splendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculũ complet? At illa simpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introisse respondit. Tum Alexander, homo grauis & prudens, non dubio argumento viri sanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatium tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit: totamq. deinde rem ipse mihi aliisque serio exposuit. Parisiis, Michaël quidam Hispanus, quem Romæ deinde falsæ criminacionis ministrum in Patres fuisse diximus, impatienter ferens patronum suum Franciscum Xaueriũ è medio

è medio honorum cursu ad studiũ humilitatis Christianæ traductum fuisse, ira percitus, Ignatium, utpote eius rei auctorem, interficere omnino constituit: cumq. in hospitium ipsius ultro inuasisset, strictoq. iam gladio scalas furibundus ascenderet, diuina repente voce perterritus: Quo tendis infelix? retulit gradum, totamq. rem conscientia victus postmodũ ipse confessus est. Anno à Virginis partu M. DLIV. Rodulphi Pij Cardinalis opera, Societatis collegiũ ad Lauretanam ædem institutum est: acciditque, ut domus nostris ad habitandum attributa, lemorum terroribus, & faunorum ludibriis admodum esset infesta. cumque, noctu præsertim, modo hi, modo illi detractis è cubili stragulis, vel insolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eã pestem auertendam multa nequidquam experti, deniq. per epistolã ad sacrificia & preces Ignatij, tamquam ad sacram anchoram communi consensu confugiunt. Ille re cognita, Deum attente precatus, rescripsit sociis, bono essent animo, ac diuino præsidio freti (quod in tali re fecerat ipse non semel) dæmonũ terriculamenta nihili ducerent. Mirum dictu. recitatis litteris omnes confestim ea molestia spectrisq. nõ modo in præsens, verumetiam in posterum liberati sunt. Cum Ignatij defuncti corpus exsequiarũ causa iaceret in feretro, Bernardina quædam Romana, filiã diuturno morbo laborãtem, quam arte nulla medici sanare valuerant, ad osculãdas mortui manus admo- uere vehementer optabat: certam ex eo cõtactu filiæ valetudinẽ sibi pollicita: sed cum præ turba, impetu sæpe capto puella numquam ad feretrum accedere potuisset, denique mater, quippe quam filiæ caritas valentiorẽ audaciorẽq. reddebat, non ante destitit, quã

quàm ex Ignatij vestimentis frustulum abscidit. id frustulum virginis collo simul atq. alligatū est, tamquam præsentis numinis ope morbus evanuit: cuius miraculi rumor cunctis, vt par est, admirantibus lōge lateq. manauit. Ac ne prophetiæ quidem insigni dono caruisse putandus Ignatius est, si quidem aliqua partim abdita aperuit, partim longe à conspectu remota monstrauit; partim etiam multo post, futura, sine vllō errore prædixit. In iis qui Barcinone Ignatium maxime coluere, ac præcipuum ex eius consuetudine & monitis fructum vtilitatemq. cepere, vidua quædam fuit nomine Agnes, è Paschala familia. hæc cum cetera caritate Ignatium adiuuit, eiusq. sustentauit inopiam, tum Parisios proficiscentem, ad vsque templum sancti Andree tria millia ab vrbe passuum, officij causa persecuta est vna cum Ioanne filio, optima spe summæ virtutis ac pietatis adolescentulo. Hunc in digressu cum oscularetur Ignatius, ei q. præcepta in reliquam vitam paterna daret: Cur, inquit ille, cum alij abs te exculsi, tuisq. monitis incitati, vel Christi consilia sint sequuti, vel certe in virtute magnos progressus effecerint, me vnum, parens optime, rudem informemq. destituis? Quid misero mihi te absente futurum est? Atqui bono animo esto fili, respondit Ignatius, nequaquam tibi deerit exercēda patientiæ, deque Deo bene merendi materies. namq. vbi adoleueris, vxorem duces, multisq. incommodis afflictaberis, quæ te solui deliciis, & in auxilio diuino implorando torpere minime patientur. Neq. abfuit dicto fides. si quidem post aliquot annos ille contracto matrimonio multos suscepit liberos; cumq. haud ita diues esset, debitorum fraude, quibus non exiguam pecuniæ summam crediderat, rei familiaris naufra-

naufragium fecit, hodieq. confecta iam ætate senex, seq. familiamq. suam quotidianis laboribus ægre sustentat. Eius deinde Agnetis mortem Barcinone sanctissime obitam, Romæ Dei monitu præsensit Ignatius, vt litteræ Antonij Araozij qui morienti viduæ affuerat, nihil ei super illa re noui postmodum attulerint. Petro Fabro defuncto, quem sibi propter egregias viri virtutes successorem, animo & spe destinauerat, aperte vaticinatus est, se decem ipsos annos ei superstitem fore; neq. fefellit euentus: quippe Faber sæculi huius anno sexto & quadragesimo, Kalendis Sextilibus; Ignatius (vt dictum est) ipso quinquagesimo sexto, pridie Kalen. decessit. Quidam haud ita pridem in Societate versatus, cum ex imposito sibi munere tanta molestia afficeretur, vt somnum capere vix posset, ac de repetendo sæculo cogitaret; Ignatius rem diuinitus odoratus, adolescentem nocte in tempesta è lectulo vocari ad se iussit, alioqui fratrum necessitatibus mirum in modum parcere solitus. Is cum animo valde perturbato venisset; ficta persona quæsiuit ex eodem Ignatius, si quis hac vel illa tentatione sollicitaretur, quidnam ei consilij daturus esset? ac per eam sermocinationē omnes illi obstupescenti sensum eius animi recessus ac latebras patefecit simul, & perturbationes admirabili dexteritate sedauit. eodemq. caritatis officio erga alios quoq. multos pari perspicacitate perfunctus est, qui cū suos morbos propter inscitiam aperire non possent, vltro iis ipsemet ante medicinam, & genus ægritudinis, & causas detegebat. Vicetię, Fabro & Laine comitibus, dū ex voto finem anni vertētis expectat, ceteris itē Patribus ob id ipsum Veneta ditione dispersis, repēte affertur, Simonē Rodericū, Bassani, grauissima febri correptū,
in ex-

in extremo versari vitæ discrimine. quo nuntio percussus Ignatius, licet ipse quoq. febricula teneretur, tamen illico surgit, ac Iacobi Lainis qui grauius laborabat, cura piis hominibus demandata, sequente Fabro se pedes in viam dat, eodemque die passuum octodecim fere millia confecit ea quidem celeritate, vt præcedentem vix Faber cōsequi posset. Cumq. ex itinere, de Simone sollicitus, orandi causa paululum è semita diuertisset, supplicatione peracta, sensit auditas preces: atq. ad Fabrum rediens, pro certo affirmavit, Simonem è morbo euasurum. ad quem vt venit, arcte complexus hominem, læta omnia sperare, & certam sanitatē exspectare iussit. Nec sane frustra: quandoquidem Simon paulo post, contra omnium opinionem pristinæ valetudini redditus est; atq. id beneficium hodieq. secundum Deum Ignatio sese acceptum referre testatur. Haud longe à Bassani mœnibus loco edito templum cernitur beati martyris Viti, ex quo in subiectam conuallem despectus est cum cetero cultu visendam, tum crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id templū eo tempore tuebatur solitarius quidam, Antonius nomine, vir doctrinarum expertus, & idiota quidē ille, verumtamen seuerus, & grauis, & ipso totius corporis atq. oris habitu venerabilis; ac proinde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Is Ignatium nihil insigne præferentem, elato supercilio (vt ipse postea fatebatur) contemnere apud se cœpit, ac parui facere; quoad intentius aliquando supplicanti demonstrare dignatus est Dominus, qui vir & quantus esset Ignatius, quàmq. multorum adiuuato & salutē diuina prouidētia destinatus. ex quo suam ille temeritatem dolenter accusans, Ignatium studiose deinceps colere

colere atq. obseruare instituit. Per eosdem forte dies quidam ex Ignatij sociis, partim anachoretæ consuetudine, partim etiam ipsius loci amœnitate captus, ita cogitare cœpit apud se: Hem, Ignatij comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum insuper salute periclitamur. raro, quam extulimus domo, mentem spiritumq. referimus: nimium pulueris sordiumq. campestri hoc opere & exercitatione colligimus. ac ceteris quidem maior forsan gratiæ diuinæ fiducia, plus virium fuerit ad obuia quæq. superanda: mihi vero meæ infirmitatis præclare conscio, nonne conducatur, procul negotiis tumultibusq. cælestem in terris vitã vna cum hoc sancto eremi cultore transigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hæc apud se identidem reputanti, occursabant ex altera parte, Ignatij caritas, dulcedo sociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum æstibus cum aliquandiu fluctuasset; deniq. consultandi causa ad anachoretam ipsum adire constituit. sed nequaquam cessit illi res è sententia. quippe vixdum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni spectrum est obiectum, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladio minitans. Exterruit primo ea species hominem: dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere visus. Tum vero peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppidum auolat, miratibus incolis quòd tam effuse fugientem aspicerent, nemine persequente. At ille à præcipiti cursu non ante destitit, quàm in ipsius Ignatij diuersorium sese cum insana trepidatione coniecit. Cui renidēs pater (totam quippe rem Deo reuelante cognorat.) Siccine titubas? inquit. Modicæ

Modicæ fidei, quare dubitasti? Qua ille interrogâ-
 tione, & in præsentia valde compunctus, & in poste-
 rum ne ab instituto deficeret, magnopere confirma-
 tus est. Cum Ioannes Codurius, è primis Patribus
 vnus, è graui morbo in vltimum vitæ periculum ef-
 fet adductus: ad rem diuinam pro focij salute facien-
 dam Ignatius ædem sancti Petri in Monte aureo pe-
 tiit: cuius & loci, & Apostoli, vt supra diximus, præ-
 cipua quadam religione tenebatur. cum ad medium
 fere peruenisset pontem Ianiculensem, qui Sixti pons
 hodie dicitur; sublatis intentisque repente in cælum
 oculis, retulit pedem attonito similis: ac deinde con-
 uersus ad comitem (is erat Baptista Viola Parmensis,
 ex quo hæc ipsa cognoui) Domum redeamus, in-
 quit: Codurius noster migravit è corpore. Creditus
 est Ignatius ex illo stupore, & siderum intuitu, & re-
 pentina reuersione, vt olim Hozij, sic tum Codurij
 animam vidisse cælum intrantem: licet iustis fortasse
 de causis de hoc celauerit, quod iustas item ob causas
 de illo non reticuerat. nam & id ipsum alius aspexisse
 ferebatur, & ex horarum ratione compertum est, eo
 ipso temporis momento Codurium exspirasse: &
 alioqui non fuit, cur amicissimi viri cognito excessu,
 domum extemplo reuerteretur, vel ad piaculare sa-
 crum eius causa de more faciendum, recta pergere
 ommitteret. Id autem accidit anno post Virginis par-
 tum M. D. XLI. quarto Kal. Septembris. Eodem fe-
 re loco deinde quiddam aliud accidit non absimile.
 Cum Stephanus Baroëlius Nouocomensis, qui viuit
 adhuc, periculoso morbo implicitus teneretur, &
 cunctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro viri vale-
 tudine in eadem illa quam diximus æde sancti Petri
 in Monte aureo perlitasset; in reditu comitem læto
 vultu

vultu compellans (is fuit Petrus Ribadeneria Tole-
tanus, qui hæc ipsa mandavit litteris) non moritu-
rum ex eo quidem morbo Stephanum constanter as-
seueravit. nec vana fuit prædictio: si quidem haud
ita multo post, ægrotus non sine magna omnium
admiratione conualuit. Cum Patauij, nostris ad gy-
mnasiũ & reliqua Societatis munera, sanctæ Mariæ
Magdalænæ templum, & eius templi vectigalia tri-
buisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius
mentionem antea fecimus; de adeunda loci posses-
sione graue certamen à nobilissimis viris iniectum
est. Venetiis tum Laines & Salmeron Societatis cau-
sam agebant. ij ad rem perficiendam omni conatu
nequidquam adhibito, cum aduersariorum potentia
valde premerentur, ac pæne ab incæpto desistere
decreuissent; postremo (quod vnum reliquum vi-
debatur esse perfugium) per litteras totam rem Igna-
tio commendant. Ille, cum quinta circiter feria lit-
teras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Dei-
paræ Virginis) re diuina peracta, respondit, Christi
causam ne desererent; eodem adiuuante, voti com-
potes fore. nec vana fuere promissa: quippe, re in
Senatu diu multumq. agitata, denique possessio no-
stris adiudicata est cunctis ferme suffragiis: atque à
peritis rerum aestimatoribus non leue miraculum est
habutum, in eiusmodi ciuitate, à duobus ignotis &
peregrinis hominibus, clarissimorum ciuium opes
& gratiam superatam fuisse. Paulo IV. Pontifice ma-
ximo, cum inter bellicos tumultus vir quidam prin-
ceps, qui nuper est mortuus, Collegij Germanici tu-
telam ac patrocinium, oneris & impendij grauitate
defatigatus, abijcere cogitaret. idemque auctor esset
Ignatio,

Ignatio,

Ignatio, vt, ne in re iam desperata ac pæne collapsa, diutius operam & oleū perderet; sane fortiter Ignatius illi respondit, Faceret ipse quod vellet; se quidem, quoad viueret, eam procurationem numquam esse depositurum. neque vero dubitare se, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia conseruatura esset; ac data aliquando Pastorem, qui non modo necessariis, verumetiam copiosis ad vitum cultumque vectigalibus id collegium instrueret. Per eadem fere tempora vir quidam pecuniosus, templi nostri miseratus angustias, ædem nobis ædificare voluit laxiorem. sed cum is descriptionem quamdam suam sequeretur, cum dignitate quidem illam & elegancia, verumtamen ad religionis nostræ vsus parum idoneam; Ignatius piam viri voluntatem vtique accepit, egitque, vt debuit gratias; rem vero ipsam animo fidenti reiecit; quòd sibi comperitum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris muneribus accommodatum exstrueret. Quorum duarum præfensionum alteram Gregorij XIII. Pontificis maximi summa, vt dictum est, pietas atque benignitas; alteram Alexandri Farnesij Cardinalis amplissimi eximia religio, & regia plane magnificentia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narrantur: quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui adscribere. præsertim quòd clarorum hominum sanctitas, non tam signis atque miraculis, quàm caritate in Deum, & vitæ innocentia continetur.

Eiusdem

Eiusdem forma, & statura corporis.

CAP. XV.

Statura fuit modica, grato & pleno dignitatis aspectu; colore inter album & aequilum; exporrecta lataque fronte; viuacibus oculis; oblongo & incuruo naso, quã vel in primis certam prudentiã notam metoposcopi existimant. claudicauit nonnihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonensis arcis accepto, sed citra vllam deformitatem; vt nemo fere nisi curiosus animaduerteret. Effigies circumfertur illius, non admodum ad viuum, vt familiares affirmant; siquidem ex mortui demum facie, gypso imaginem expressere plastã, quoniam ipse, dum viueret, quamquam multorum precibus fatigatus, neq. pingi neq. fingi se passus est, omnibus in rebus humanã gloriã contemptor egregius; ac dignus profecto, cuius vitã sanctimoniam præstantissimasq. virtutes, pia posteritas, tanti parentis memor, in omne tempus imitetur & celebret.

F I N I S.

P INDEX